Вікторія Девілєнєва

«МІСЦЯ СИЛИ» В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ АТО

В умовах українських реалій, важких ситуацій, викликів та загроз, а також водночас великих перспектив розвитку і кардинальних змін, які стосуються всіх сфер життя громадян та суспільства в цілому, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, на часі постає проблемама, яка є досить важливою – це не тільки фізична реабілітація учасників АТО, а і соціально-психологічна, яка відноситься до найактуальніших проблем сьогодення, що обумовлено специфікою поточного етапу історичного розвитку України, який характеризується крайньою соціальною нестабільністю.

Відомо, що реабілітація, а також адаптація військовослужбовців, які повернулись з «гарячих точок» до мирного життя ускладнюється чисельними соціально-психологічними проблемами, а також негативно виявляються у мирних умовах життєдіяльності. Варто зазначити, що саме перебування в екстремальних умовах бойових дій загальновизнано вважається стресовим фактором найвищої міри потужності, що покладає особливий відбиток на психіку особи [5, с. 22].

На даний момент існує безліч підходів, методів та досліджень, щодо цієї проблеми, але питання залишається цілком не вирішеним.

У системі світового туристського розвитку особливе і значне місце на сьогодні відводиться рекреаційному туризму, як виду реабілітації, який передбачає пересування людей у вільний час з метою відпочинку, який відіграє неабияку роль в відновленні фізичних і душевних сил людини; рекреація характеризується різноманітними видами діяльності у вільний час, що спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола особистих і соціальних потреб та запитів [6, с. 189].

Організацію рекреаційної діяльності вивчалася науковчем К. А. Сочка, що стверджує, рекреація – це «відновлення фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі трудової, навчальної діяльності, а також різноманітні види людської діяльності у вільний час, спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола соціальних і особистих потреб» [8, с. 4].

Н. Ф. Реймерс у своїх працях розглядає рекреацію, як «відновлення здоров’я і працездатності через відпочинок поза межами місця проживання, на природі, чи під час туристичної поїздки, що пов’язана з відвідуванням цікавих для огляду місць (національних парків, природних, архітектурних, історичних пам’ятників, музеїв та ін.)» [5, с. 449].

В результаті аналізу соціальної літератури, було виявлено, що для

багатьох країн світу цей вид туризму є найбільш поширеним і масовим та в Україні, на жаль, практично не розвинений [1, с. 152–159], а також не був об'єктом спеціального вивчення як метот соціально-психологічної реабілітації учасників АТО.

Вже сьогодні проблема вигамагає оперативної оцінки її стану, критеріїв та прогнозу розвитку, проведення всіх можливих лікувальних, терапевтичних і реабілітаційних заходів.

У зв'язку з цим, особи, що приймали участь у бойових діях потребують індивідуалізованого комплексного підходу для нормалізації їх психологічного стану та повторного пристосування до умов навколишнього середовища.

Загальновідомим є те, що сьогодні існують різні способи реабілітації: робота з психооргом чи психотерапевтом, медитація, релігія,спорт, навчання і т.д. [3, с. 52–60], але існує думка, що ще одним досить дієвим методом для реабілітаціїї особи є саме рекреаційний туризм, а саме екскурсії спеціальними місцями, які відрізняються від інших значною позитивною енергією.

Досліджуючи це питання, ми виявили, що в Україні вистачає унікальних місць, які в народі отримали назву «місцям сили». Як відомо, для рекреаційної діяльності використовуються ресурси – природні процеси та явища, які можуть бути використані для реабілітації окремих осіб [7, с. 271]. Тобто це географічні зони, що володіють значимими для людини енергетичними полями, що забезпечують відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі життєдіяльності.

Проблема збереження здоров'я і працездатності осіб, що беруть участь у військових конфліктах, що супроводжуються веденням активних бойових дій останнім часом привертає увагу великого числа дослідників.

Окремі питання типології реадаптації та психологічної реабілітації учасників бойових дій досліджено у працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: О. А. Блінов, А. А. Булан, О. О. Буряк, К. С. Визуліна, Ю. С. Голов, Є. А. Дубак, А. В. Єрмолаєва, А. Ю. Кржечковський, Н. П. Крюков, О. В. Лесков, Н. М. Мась, Т. Г. Погодіна, Н. А. Сторожук, О. М. Сукачова, О. В. Тополь, А. А. Черкасова, В. В. Шевченко та інші науковці.

О. Г. Караяні, розглядаючи соціально-психологічну реабілітацію учасників бойових дій, наголошує на тому, що в умовах екстремальної діяльності відбувається трансформація всієї системи ціннісних орієнтацій, рис характеру та темпераменту, засобів соціальної взаємодії людини з суспільством і соціальним середовищем. Учений стверджує про необхідність соціально-психологічної реабілітації як процес організованого, поступового психологічного повернення учасників бойових дій з війни і безконфліктного, нетравмуючого «вбудовування» їх у систему соціальних зв'язків і відносин мирного часу [4, с. 75].

Зокрема, В. Лесков установлює соціально-психологічну реабілітацію

учасників бойових дій як «систему психологічних, психотерапевтичних і психологопедагогічних заходів, що спрямовані на відновлення психічного здоров'я, порушених психічних функцій і станів, особистісного та соціального статусу військовослужбовців, які брали участь у бойових діях в районах військових конфліктів» [5, с. 16].

Таким чином, аналіз наукових досліджень змісту реабілітаційної роботи з учасниками бойових дій, підтверджує складність такої роботи та необхідність комплексних зусиль з її організації медиків, соціальних працівників, психологів.

Разом з тим, умови розвитку країни потребує актуалізації досліджень в сфері реабілітаційних заходів щодо осіб, які перебували в екстремальних умовах бойової обстановки до оновленого навколишнього оточення.

Проаналізувавши все вищезазначене, можна зробити висновок, що не дивлячись на велику кількість теоретичних і експериментальних досліджень, значні питання проблеми соціально-психологічної реабілітації учасників АТО, проблема рекреаційного туризму як способу реабілітації учасників АТО потребують подальшого дослідження і уточнення. Тому проблема є однією з найбільш значних і актуальних тем на даному етапі.

Список використаних джерел

1. Гайдук А. Дослідження розвитку світової туристичної індустрії з використанням методу сценаріїв / А. Гайдук // Регіональна економіка. – 2008. – № 3. – С. 152–159.
2. Екологічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3: О-Я / редкол.: А. В. Толстоухов та ін. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – 472 с.
3. Єна А. І. Психофізіологічне забезпечення діяльності фахівців в екстремальних умовах / А. І. Єна // Проблеми комплексної медикопсихологічної реабілітації в умовах санаторно-курортних закладів осіб, що зазнали впливу екстремальних ситуацій: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (10–11 березня 2011 р., Судак). – К., 2011. – С. 52–60.
4. Караяни А. Г. Прикладная военная психология / Караяни А. Г. – Санкт-Петербург: Питер, 2006. – 480 с.
5. Лесков В. О. Соціально-психологічна реабілітація військовослужбовців із районів військових конфліктів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / В. О. Лесков. – Хмельницький, 2008. – 22 с.
6. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты / под. ред. В. К. Мамутова, А. И. Амоша; АН Украины, Ин-т экономики промышленности. – К.: Наукова думка, 1992. – 449 с.
7. Рудский В. В. Основы природопользования / В. В. Рудский. – М.: Аспект Пресс, 2007. – 271 с.
8. Сочка К. А. Організація рекреаційної діяльності / Сочка К. А. – Ужгород: Інститут державного управління і регіонального розвитку, 1997. – 4 с.